

ลักษณะทางสังคมของผู้ที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ

ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางสังคม มีส่วนในการกำหนดขนาดของครอบครัว โดยทั่วไปมักจะพบว่าบุคคลที่ค้อยการศึกษาและฐานะทางสังคมต่ำมีบุตรหลายคน และยิ่งบุคคลที่มีการศึกษาและฐานะทางสังคมสูงยิ่งมีบุตรน้อย ดังนั้นในสภาพสังคมที่ต่างกันน่าจะมีผลต่อการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในอัตราส่วนที่ต่างกันด้วย ทั้งนี้เพราะสตรีที่มีการศึกษาและฐานะทางสังคมสูง ย่อมมีโอกาสที่จะรับรู้สิ่งใหม่ ๆ และมีเหตุจูงใจที่จะรับเอามาปฏิบัติไ้มากกว่าสตรีที่มีฐานะทางสังคมและการศึกษาค่ำ ในบทนี้จึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยทางสังคมทั้งในด้านการศึกษาและระดับความทันสมัย เพื่อจะดูความแตกต่างของอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในสภาพสังคมที่ต่างกัน

ก. การศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อขนาดของครอบครัว ในหลายประเทศจำนวนบุตรในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของคู่สมรส ซึ่งมักจะพบว่าในกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาสูงมักจะมีบุตรน้อย และในกลุ่มที่ค้อยการศึกษามักจะมีบุตรมาก การศึกษาอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ พบว่า อัตราส่วนการรับมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ในไต้หวันจากการศึกษาของ แอล.พี. โชว และ ที.ซี. ฮู^{๑๗} พบว่าอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับการศึกษาและจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ กล่าวคืออัตราส่วนการรับของสตรีที่มีบุตรมีชีวิตจำนวนหนึ่งจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีการศึกษาสูงขึ้น สำหรับคนที่มีบุตร ๓ คนหรือน้อยกว่า ในกลุ่มที่มีบุตรมากกว่า ๔ คน อัตราส่วนผู้รับจะสูงขึ้นในกลุ่มที่มีการศึกษาปานกลางหรือประถมศึกษา ในระดับการศึกษาเดียวกัน อัตราส่วนผู้รับโดยทั่วไปจะเพิ่มขึ้นเมื่อจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เพิ่มขึ้น และจากการศึกษาเกี่ยวกับ

๑๗

L.P. Chow and T.C. Hsu, "The Progress of Fertility Control Programme in Taiwan", The Journal of the Formosan Medical Association, 66, No.5 (May 25, 1967), pp. 119 - 220

การรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวแบบใช้ขดพลาสติก^{๑๕} ของ แอล.พี.โจว ในปี ๑๙๖๔ จากระดับการศึกษาของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๕.๗ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาเป็นผู้ที่มีการศึกษต่ำกว่าระดับประถมร้อยละ ๔๐.๕ พวกที่มีการศึกษาระดับปานกลางมีอัตราส่วนการรับร้อยละ ๙.๐ และในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงมีอัตราส่วนการรับร้อยละ ๕.๔ ในประเทศญี่ปุ่น^{๑๖} สตรีในเมืองมีการศึกษาสูงกว่าสตรีในชนบทและมีเหตุจูงใจที่จะรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวแบบต่าง ๆ มาปฏิบัติสูงกว่าในชนบท จากการศึกษาพบว่าร้อยละ ๓๙ ของผู้ที่มีการศึกษาระดับวิทยาลัยเริ่มใช้วิธีคุมกำเนิดตั้งแต่แรกสมรสหรือหลังจากมีบุตรคนแรกเพียงร้อยละ ๙.๔ ของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมสนใจรับเอามาปฏิบัติ ในประเทศอื่นเคยพบว่าในกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่ามีอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติต่ำกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูง และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับวิธีการวางแผนครอบครัวผลส่วนใหญ่ได้กับกลุ่มสตรีที่สมรสแล้วและมีการศึกษาระดับปานกลาง ในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา^{๑๗} ให้ความสำคัญแก่การศึกษาว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เพราะสตรีในเมืองซึ่งมีระดับการศึกษาสูงมีทัศนคติในทางที่เห็นด้วยต่อการจำกัดจำนวนบุตรมากกว่าสตรีในชนบทที่มีการศึกษาต่ำ สำหรับการศึกษารั้งนี้จากตารางที่ ๙ ปรากฏว่าอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับมัธยมสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับอื่น รองลงมาได้แก่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา อัตราส่วนการรับจะเพิ่มขึ้นพร้อมกับระดับการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีการศึกษาสูง มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าประโยชน์ของการวางแผนครอบครัว แต่ในกลุ่มที่คอยการศึกษาปรากฏว่าอัตราการรับต่ำ อาจเป็นเพราะสตรีในกลุ่มนี้ไม่เข้าใจหรือไม่ทราบถึงวิธีการวางแผนครอบครัวหรือเป็นผู้ที่ไม่ต้องการทำอะไรเลยนอกเหนือไปจากสภาพที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ แม้จะประสบปัญหาการมีบุตรหลายคน เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตรา

๑๕๐

L.P. Chow, "A programme to Control Fertility in Taiwan", Population Studies, XIX No. 2 (November 1965), p. 160๑๖ The Population Problems Research Council, the Mainichi Newspapers, op.cit., p. 59

ส่วนของผู้รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในระดับการศึกษาเดียวกันจะเพิ่มขึ้นพร้อมกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตระดับหนึ่ง แล้วอัตราส่วนการรับจะลดลงเมื่อสตรีนั้นมีบุตรมากตั้งแต่ ๓ คน หรือเกินกว่านั้น ซึ่งแสดงว่าทั้งระดับการศึกษาและจำนวนบุตรต่างก็มีผลทำให้สตรีรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติยิ่งการศึกษาสูงและมีบุตรมากก็ยิ่งรับมากขึ้นกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำและมีบุตรน้อย เมื่อมีบุตรจำนวนน้อยอยู่ ผู้ที่มีการศึกษาสูงรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ น้อยกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งน่าจะแสดงว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงยังอยากมีบุตรต่อไปอีกจำนวนหนึ่งก่อน มิใช่ไม่อยากมีบุตรเลย ข้อมูลได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติกับระดับการศึกษา ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่มีผลทำให้อัตราส่วนการรับแตกต่างกันในระดับการศึกษาที่ต่างกัน

ตารางที่ ๕ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามระดับการศึกษาและจำนวนบุตรที่มีชีวิต

ระดับการศึกษา	จำนวนบุตรที่มีชีวิต				รวม
	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗*	
ไม่มีการศึกษา	๒๖.๘ (๒๖)	๑๘.๘ (๔๘)	๒๖.๕ (๔๘)	๒๓.๓ (๔๓)	๒๓.๕ (๑๖๖)
ประถมศึกษา	๑๒.๐ (๓๕๕)	๓๔.๕ (๔๐๖)	๓๖.๒ (๓๐๔)	๒๖.๘ (๑๗๘)	๒๗.๓ (๑๒๔๘)
มัธยมศึกษา	๕.๘ (๑๗)	๕๗.๘ (๑๘)	๘๕.๗ (๗)	*II (๓)	๓๘.๑ (๔๖)
มหาวิทยาลัย	* II (๑)	-	-	-	*II (๑)
รวม	๑๒.๘ (๔๐๓)	๓๓.๘ (๔๗๓)	๓๕.๘ (๓๖๐)	๒๕.๘ (๒๒๕)	๒๗.๕ (๑๔๖๑)

*II ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

ข. การรับฟังวิทยุ

ในสังคมไทยปัจจุบันวิทยุเป็นสิ่งที่นิยมใช้กันมาก เพราะเป็นสื่อสำคัญที่จะรับทราบถึงความเคลื่อนไหวของชาวต่าง ๆ ตลอดจนได้มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ยิ่งกว่านั้น

การฟังวิทยุยังเป็นกรณีนี้แสดงระดับการติดต่อกับโลกภายนอกของบุคคลด้วย บุคคลที่รับฟังวิทยุเป็นประจำย่อมมีโอกาสที่จะทราบถึงความก้าวหน้าด้านวิชาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ และมักจะเป็นบุคคลที่รับเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ มาปฏิบัติก่อน ใ้พบว่า การฟังวิทยุมีผลต่อความต้องการมีบุตรของบุคคลด้วย ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการยอมรับวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ/พิจารณาจากตารางที่ ๑๐ พบว่า ในกลุ่มบุคคลที่รับฟังวิทยุเป็นประจำมีอัตราการยอมรับวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มบุคคลที่รับฟังวิทยุเป็นครั้งคราวหรือไม่เคยรับฟังวิทยุเลย และอัตราส่วนการยอมรับวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในกลุ่มบุคคลที่ไม่เคยฟังวิทยุต่ำที่สุด ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นอัตราการยอมรับวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ ซึ่งต่างกันระหว่างกลุ่มบุคคลที่รับฟังวิทยุต่างกัน/ทั้งนี้เนื่องจากการฟังวิทยุอาจช่วยทำให้บุคคลเหล่านั้นได้รับทราบความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการต่าง ๆ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในวิทยาการใหม่ ๆ ดี และสนใจที่จะยอมรับมาปฏิบัติก่อนบุคคลอื่นที่ไม่ทราบและไม่เข้าใจ ด้วยเหตุดังกล่าวอัตราการยอมรับวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของกลุ่มบุคคลที่รับฟังวิทยุเป็นประจำจึงสูงกว่ากลุ่มอื่น

ตารางที่ ๑๐ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามการรับฟังวิทยุ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต

การรับฟังวิทยุ	จำนวนบุตรที่มีชีวิต				รวม
	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗+	
บ่อยครั้ง	๑๖.๑ (๑๖๘)	๔๕.๑ (๒๒๖)	๕๓.๔ (๑๓๓)	๓๘.๐ (๘๒)	๓๘.๑ (๖๐๘)
บางครั้งบางคราว	๑๖.๓ (๘๒)	๓๘.๙ (๑๐๖)	๔๙.๘ (๘๔)	๔๕.๑ (๕๑)	๓๖.๑ (๓๔๓)
ไม่เคย	๙.๑ (๑๔)	๔๖.๙ (๓๐)	๕.๘ (๒๖๐)	๒๐.๐ (๒๐)	๒๓.๕ (๓๒๔)
รวม	๑๕.๙ (๒๙๔)	๔๓.๔ (๓๖๒)	๒๙.๐ (๔๘๙)	๓๘.๖ (๑๕๓)	๓๓.๘ (๑๒๙๖)

ค. การทำงานภายหลังการสมรส

ลักษณะของสังคมไทยส่วนใหญ่สามีจะเป็นผู้ประกอบการเลี้ยงครอบครัวแต่เพียงคนเดียวภรรยา ก็จะอยู่บ้านทำหน้าที่แม่บ้านเท่านั้น แต่ภาวะเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันทำให้สตรีที่เป็นภรรยา มีความคิดเห็นทันสมัย ต้องการแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูของสามี และช่วยภาระของครอบครัวให้ดีขึ้น สตรีที่สมรสแล้วจึงนิยมออกทำงานนอกบ้านมากขึ้น และมีความเห็นว่าการที่สมรสแล้วสตรีควรทำหน้าที่แม่บ้านเพียงอย่างเดียว นั้นเป็นความคิดที่ล้าสมัย นอกจากนี้ด้วยเหตุที่ว่า สตรีมีระดับการศึกษาสูงขึ้น โอกาสในการประกอบอาชีพจึงทวีขึ้น และความนิยมในการทำงานของสตรีที่สมรสแล้วก็ทวีขึ้น

การออกทำงานนอกบ้านหรือการประกอบอาชีพของสตรีภายหลังการสมรส นอกจากเพื่อเหตุดังกล่าว สตรีเหล่านั้นยังมีโอกาสก้าวหน้าทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งทำให้สตรีที่สมรสแล้วและออกทำงานนอกบ้านอาจไม่ยอมมีบุตรอีก เพราะการมีบุตรอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน การทำงานภายหลังการสมรสของสตรีจึงเป็นกรณีหนึ่งที่แสดงถึงความทันสมัยและการแสวงหาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และจากการศึกษาถึงการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่อำเภอโพธาราม พบว่าอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับการทำงานนอกบ้าน โดยได้รับค่าจ้างของสตรีที่สมรสแล้ว จะเห็นได้จากตารางที่ ๑๑ ปรากฏว่า สตรีที่ออกทำงานนอกบ้านภายหลังการสมรส มีอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านหลังจากสมรสแล้ว อยู่บ้างเล็กน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยสตรีที่ออกทำงานนอกบ้านมีโอกาสทราบถึงวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ไม่ได้ออกทำงานนอกบ้าน หรืออีกประการหนึ่ง การมีบุตรเป็นอุปสรรคต่อการทำงานจึงเป็นเหตุให้สตรีที่ออกทำงานนอกบ้านสนใจรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติมากกว่าสตรีที่ไม่ได้ออกทำงานนอกบ้าน

ตารางที่ ๑๑ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ
จำแนกตามการทำงานนอกร้าน โดยได้รับค่าจ้างหลังจากการสมรส
แล้ว และจำนวนบุตรที่มีชีวิต

การทำงาน หลังจากสมรส	จำนวนบุตรที่มีชีวิต				รวม
	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗+	
ทำ	๑๕.๖ (๓๒)	๓๓.๓ (๒๙)	๕๐.๐ (๒๖)	๒๘.๖ (๙)	๓๑.๕ (๘๒)
ไม่ทำ	๑๒.๕ (๓๖๕)	๓๓.๖ (๔๔๔)	๓๘.๘ (๓๓๒)	๒๕.๘ (๒๑๙)	๒๖.๘ (๑๓๖๒)
รวม	๑๒.๙ (๔๐๑)	๓๓.๕ (๔๗๑)	๓๖.๐ (๓๕๘)	๒๕.๘ (๒๒๔)	๒๗.๒ (๑๕๕๔)

ง. ความต้องการเกี่ยวกับสถานที่ในการคลอดและผู้ที่ทำคลอด

โดยทั่วไปในเขตชนบทสตรีนิยมคลอดบุตรที่บ้านและให้หมอพื้นบ้านที่เรียกกันว่าหมอ
ตำแยเป็นผู้ทำคลอด ปัจจุบันการแพทย์เจริญก้าวหน้ามาก บุคคลที่อยู่ในเขตชนบทมีโอกาสติด
ต่อกับแพทย์และพยาบาลสะดวกยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะมีสถานอนามัยหรือสุขศาลาที่ตั้งขึ้นในเขต
ชนบท ทำให้บุคคลต้องการคลอดบุตรที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย และให้หมอหรือพยาบาล
เป็นผู้ทำคลอดมากขึ้น ซึ่งความคิดเกี่ยวกับความต้องการให้ผู้มีความรู้โดยตรงเป็นผู้ทำคลอด
แทนที่จะใช้หมอตำแยนี้ว่าเป็นความคิดที่ทันสมัย เพื่อที่จะวัดระดับความคิดเห็นทันสมัยของ
สตรีที่เป็นตัวอย่างครั้งนี้ จึงใช้ความต้องการเกี่ยวกับสถานที่ในการคลอดและผู้ที่ทำคลอดเป็น
กรณีหนึ่ง ในตารางที่ ๑๒ ปรากฏว่าอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ
ของบุคคลที่ ต้องการคลอดที่โรงพยาบาลและสถานอนามัยสูงกว่าบุคคลที่ต้องการคลอดที่บ้าน
และจากตารางที่ ๑๓ บุคคลที่ต้องการให้แพทย์และพยาบาลเป็นผู้ทำคลอด มีอัตราการรับ
เอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงที่สุด รองลงมาได้แก่บุคคลที่ต้องการให้นางผดุง-
ครรภ์ และหมอตำแยเป็นผู้ทำคลอด ซึ่งจะเห็นว่าบุคคลที่มีความคิดทันสมัยมีอัตราการรับเอา
วิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงกว่าบุคคลที่คอยความทันสมัย

ตารางที่ ๑๒ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ
จำแนกตามสถานที่ในการคลอดและอายุ

สถานที่ ที่ทำการคลอด	อายุ					รวม
	๑๕ - ๒๔	๒๕ - ๒๙	๓๐ - ๓๔	๓๕ - ๓๙	๔๐ - ๔๔	
บ้าน	๘.๒ (๑๕๒)	๑๘.๑ (๑๘๘)	๒๘.๖ (๓๐๑)	๓๓.๗ (๓๓๔)	๒๔.๘ (๒๖๘)	๒๕.๖ (๑๒๘๕)
สถานีนอนามัย	* ๗ (๑)	๕๓.๘ (๑๓)	๕๐.๐ (๑๐)	๖๑.๕ (๑๓)	๒๐.๐ (๑๐)	๔๖.๘ (๔๗)
โรงพยาบาล	๑๑.๑ (๑๘)	๒๘.๖ (๒๘)	๕๕.๖ (๒๗)	๕๔.๖ (๒๒)	๕๔.๖ (๑๑)	๔๐.๖ (๑๐๖)
คลินิกส่วนตัว	* ๗ (๑)	* ๗ (๒)	-	-	-	* ๗ (๓)
รวม	๘.๓ (๑๗๒)	๒๑.๘ (๒๔๒)	๓๑.๘ (๓๓๘)	๓๕.๗ (๔๐๘)	๒๕.๘ (๒๘๐)	๒๗.๓ (๑๔๕๑)

* ๗ ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

ตารางที่ ๑๓

อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ
จำแนกตามความต้องการผู้ทำคลอดและอายุ

ผู้ทำคลอด	อายุ					รวม
	๑๕ - ๒๔	๒๕ - ๒๙	๓๐ - ๓๔	๓๕ - ๓๙	๔๐ - ๔๔	
ตัวเอง	-	* กิ (๑)	๒๐.๐ (๕)	๑๑.๑ (๔)	๓๐.๐ (๑๐)	๒๐.๐ (๒๕)
สามี	-	-	* กิ (๑)	* กิ (๒)	-	* กิ (๓)
หมอทำแย	๓.๓ (๒๖)	๒๓.๓ (๔๔)	๓๘.๓ (๖๐)	๓๕.๘ (๗๘)	๒๘.๓ (๕๓)	๓๐.๖ (๒๖๑)
ผดุงครรภ์	๘.๕ (๑๑๖)	๑๘.๓ (๑๕๒)	๒๓.๒ (๒๒๘)	๓๘.๓ (๒๗๔)	๒๒.๕ (๒๐๐)	๒๕.๑ (๘๓๐)
พยาบาล	.๐ (๖)	๒๓.๓ (๑๑)	๓๘.๘ (๑๘)	๔๕.๘ (๒๒)	๕๘.๓ (๑๒)	๓๘.๑ (๖๘)
แพทย์	๑๘.๘ (๑๖)	๓๐.๘ (๒๖)	๕๒.๖ (๑๘)	๖๑.๑ (๑๘)	๓๐.๐ (๑๒)	๓๘.๑ (๘๑)
อื่น ๆ	* กิ (๔)	.๐ (๖)	* กิ (๒)	๒๐.๐ (๕)	* กิ (๑)	๕.๖ (๑๘)
รวม	๘.๕ (๑๖๘)	๒๒.๑ (๒๔๐)	๓๐.๘ (๓๓๓)	๓๕.๘ (๔๐๘)	๒๕.๖ (๒๘๘)	๒๗.๒ (๑๔๓๗)

* กิ
ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

จ. ความถี่ของการเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ *

*ในการศึกษาครั้งนี้ ได้สร้างครุขันธ์ขึ้น โดยได้แบ่งระดับความถี่ของการเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ เป็น ๓ ระดับด้วยกัน โดยให้นำหนักของจำนวนครั้งกับความถี่ของการไปไว้ดังนี้

ความถี่ของการไป เขตเทศบาลโพธารามหรือบ้านโป่ง

สัปดาห์ละครั้งหรือมากกว่า ๓

สองหรือสามครั้งต่อเดือน ๒

เดือนละครั้งหรือน้อยกว่า ๑

ไม่เคย ๐

ความถี่ของการไป เขตเทศบาลราชบุรี

สัปดาห์ละครั้งหรือมากกว่า ๔

สองหรือสามครั้งต่อเดือน ๓

เดือนละครั้งหรือน้อยกว่า ๒

ไม่เคย ๐

ความถี่ของการไป เขตเทศบาลนครปฐม

สัปดาห์ละครั้งหรือมากกว่า ๔

สองหรือสามครั้งต่อเดือน ๓

เดือนละครั้งหรือน้อยกว่า ๒

ไม่เคย ๐

ความถี่ของการไป เขตเทศบาลนครกรุงเทพ

สัปดาห์ละครั้งหรือมากกว่า ๕

สองหรือสามครั้งต่อเดือน ๔

เดือนละครั้งหรือน้อยกว่า ๓

ไม่เคย ๐

ค่าทั้งหมดนี้จัดลำดับจาก ๐ ถึง ๑๖ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ ๐ - ๕ หมายถึงไม่เคยไป ๖ - ๑๐ ไปบ้างเป็นครั้งคราวและ ๑๑ - ๑๖ ไปบ่อยครั้ง

คนในชนบทที่มีโอกาสเดินทางไปเมืองบ่อย ๆ ย่อมมีโอกาสได้เห็นความเจริญต่างๆ และรับทราบความก้าวหน้าในวิทยาการใหม่ ๆ เป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะทราบและเข้าใจถึงความก้าวหน้าใหม่ ๆ ทางวัฒนธรรมและวิทยาการได้ดีกว่าคนที่ไม่เคยไปในเมืองหรือไปน้อยครั้งกว่า จึงน่าจะเข้าใจถึงผลดีผลเสียของการมีบุตรมาก อีกทั้งเป็นผู้นำเข้าใจวิธีการต่าง ๆ และกล้ารับวิธีป้องกันปฏิสนธิมาในก่อนผู้อื่น เมื่อพิจารณาจากข้อมูลครั้งนี้โดยใช้ความถี่ของการที่ได้มีโอกาสเดินทางไปในเขตเมือง เป็นกรณีวัดความทันสมัยของสตรี ปรากฏว่ามีความแตกต่างของอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ ในกลุ่มที่มีระดับความถี่ของการเดินทางไปยังเมืองต่างกัน ดังจะเห็นได้จากตารางที่ ๑๔ อัตราส่วนการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่ไม่เคยไปเมืองต่าง ๆ คำ และอัตราส่วนการรับสูงขึ้นในกลุ่มสตรีที่ไปเมืองต่าง ๆ เป็นครั้งคราว และกลุ่มสตรีที่ไปในเมืองบ่อยครั้งมีอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติที่สูงที่สุด ขณะเดียวกันพิจารณาจากตารางที่ ๑๕ พบว่า อัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่สามี่เดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ บ่อยครั้ง สูงกว่าอัตราส่วนการรับของสตรีที่สามี่เดินทางไปเมืองต่าง ๆ เป็นครั้งคราวและไม่เคยไปเลย ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เดินทางไปในเขตเมืองบ่อยครั้ง เป็นผู้ที่มีโอกาสได้เห็นความก้าวหน้าทั้งในค่านิยมวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ มากกว่าผู้ที่เดินทางไปในเขตเมืองน้อยครั้งหรือไม่เคยไปเลย บุคคลเหล่านั้นจึงน่าจะเป็นผู้ที่เข้าใจในสิ่งใหม่ ๆ ได้ดีกว่าเป็นเหตุให้กล้ารับเอามาปฏิบัติ ดังนั้นอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่เดินทางไปในเขตเมืองบ่อยครั้ง จึงสูงกว่าอัตราการรับมาปฏิบัติของผู้ที่ไปน้อยครั้งหรือไม่เคยไปเลย

ตารางที่ ๑๔ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ
จำแนกตามความถี่ของการเดินทางไปเมืองต่าง ๆ และจำนวนบุตร
ที่มีชีวิต

ความถี่ของการ ไปเมืองต่าง ๆ ของภรรยา	จำนวนบุตรที่มีชีวิต				รวม
	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗+	
ไม่เคย	๑๐.๘ (๑๖๕)	๓๔.๒ (๒๗๒)	๒๘.๔ (๒๑๕)	๒๓.๘ (๑๓๔)	๒๖.๐ (๗๘๖)
เคยบางครั้ง					
บางครั้ง	๑๘.๕ (๑๑๘)	๓๒.๖ (๑๓๘)	๔๗.๐ (๑๐๐)	๒๘.๐ (๕๐)	๓๑.๔ (๔๐๗)
เคยบ่อยครั้ง	๘.๓ (๑๒)	๖๒.๕ (๑๖)	๖๐.๐ (๑๕)	๔๔.๔ (๘)	๔๖.๑ (๕๒)
รวม	๑๓.๘ (๒๘๖)	๓๔.๗ (๔๒๖)	๓๕.๔ (๓๓๐)	๒๕.๘ (๑๘๓)	๒๘.๖ (๑๒๔๕)

ตารางที่ ๑๕ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ
จำแนกตามความถี่ของการเดินทางไปเมืองต่าง ๆ ของสามี และ
จำนวนบุตรที่มีชีวิต

ความถี่ของการ ไปเมืองต่าง ๆ ของสามี	จำนวนบุตรที่มีชีวิต				รวม
	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗+	
ไม่เคย	๑๐.๓ (๑๑๖)	๓๒.๘ (๑๗๔)	๓๓.๕ (๑๖๒)	๒๓.๐ (๘๗)	๒๖.๖ (๕๓๘)
เคยบางครั้ง					
บางครั้ง	๑๗.๑ (๑๒๘)	๓๓.๘ (๒๐๖)	๓๒.๕ (๑๖๓)	๒๗.๕ (๘๐)	๒๘.๖ (๕๓๘)
เคยบ่อยครั้ง	๑๓.๗ (๕๑)	๔๕.๗ (๔๖)	๕๑.๑ (๔๕)	๓๐.๘ (๒๖)	๓๕.๑ (๑๖๘)
รวม	๑๓.๘ (๒๘๖)	๓๔.๗ (๔๒๖)	๓๕.๔ (๓๓๐)	๒๕.๘ (๑๘๓)	๒๘.๖ (๑๒๔๕)